

fides, qua creditur en niet de fides quae creditur — geloof, waarmee geloofd wordt en geloof, dat geloofd wordt. Hij stelt vast, dat in den Bijbel schier alleen van geloof in den eersten zin gesproken wordt en toont dit aan door weer te geven, hoe de Synoptici (Mattheüs, Marcus en Lucas) over geloof spreken, hoe Johannes het doet, Paulus, de pastorale brieven, de Hebrëerbrieven, de Openbaringen en de Handelingen der Apostelen. Zijn conclusie is, dat er op verschillende wijzen door al de schrijvers van geloof gesproken wordt, al brengt hij ook de overeenkomsten naar voren. Dat er verschil is, vindt hij niet erg — de Waarheid is immers te rijk voor de Bijbelschrijvers en voor ons. „Geen enkel mensch, geen enkele richting en geen enkele kerk kan haar ten volle bevatten”. „Eigenlijk zijn we allemaal kettlers, menschen, die bij een bepaalde opvatting der waarheid leven”.

In het tweede hoofdstuk bespreekt hij het begrip openbaring. Openbaring is voor hem een aanrijpend gebeuren, een bekendmaking van waarheid en een mededeeling van leven. Zij komt ons toe van een persoonlijk God en bereikt ons door twee instanties, de komst van Jezus Christus in de wereld en de persoonlijke openbaring, waarin die historische openbaring, zij het ook gedeeltelijk, tot ons komt en ons geloof wordt. Openbaring is verder voor hem in den regel apokalypsische, mededeeling van verborgen dingen, van Gods werkelijkheid, maar dan zoo, dat het mysterie blijft, het mysterie, dat we kennen mogen, maar niet begrijpen kunnen.

In het derde hoofdstuk gaat hij na, wat we onder het Evangelie te verstaan hebben, in het vierde de Katholieke opvatting van geloof en openbaring, in het vijfde de opvattingen der Reformatie, het zesde draagt als titel het geloof in God en in den mensch, waaronder hij onder meer de Praedestinatie bespreekt, en in het zevende gaat hij na de verhouding van het Divinum (het goddelijke) en het Humanum (het menselijke), waarin hij groote aandacht wijdt aan de cultuur, die volgens hem geen zelfstandige grootheid mag zijn.

Hij beëindigt zijn werk met een achtste hoofdstuk, waarin hij gesprekken voert met onderscheiden filosofische stroomingen in hun relatie met den godsdienst. Hierbij behandelt hij onder meer het existentiële denken, de fenomenologische methode, het religieuze apriori en de „objectieve waarheid” om te besluiten met een paragraaf, die gewijd is aan de inductieve taak der dogmatiek, praktisch gezegd een aanwijzing, hoe we ongelovigen, zonder de waarheid der openbaring te bewijzen, kunnen aannemelijk maken, dat het alzo is. Het laatste woord van het boek is een belijdenis, waarin hij zijn geloof, dat eenmaal de Heilige zal blijken de Almachtige te zijn en de Almachtige de Heilige en dat de Kurios (de Heere) der geloovigen zal blijken te zijn, wat we nu reeds gelooven, maar niet kunnen zien: de Logos der Schepping, de Alfa en de Omega. 9)

Ik noemde als een der ware woorden van den recensent der N. R. Crt., dat dit een boek is van groote allure. Alleen reeds de inhoudsopgave kan het bewijzen. Hoeveel vraagstukken worden in dit werk niet aangesneden! En hoe worden zij aangesneden? Wat een geweldige kennis kan deze hoogleraar daarbij ten toon spreiden! Wat een scherpe onderscheidingsgaven mag hij bezitten! Hoe raak kan hij stroomingen en opvattingen typeeren! De lezing van dit werk is in vele opzichten een groot genot. We worden zelfs jaloersch, dat onze hoogleraren in de dogmatiek in den laatsten tijd zoo'n breed werk niet gegeven hebben en we hopen zeer, dat het Prof. Schilder gegeven mag worden — ik noem hem maar, omdat ik zijn aanpakken van de vraagstukken de meest-juiste acht — ons een dergelijk werk van die hooge statuur op dogmatisch gebied te geven. Waarlijk, we worden den laatsten tijd in dezen niet verwend. Bavineks geniale werk is eigenlijk het laatste, dat ons gegeven werd. Ja, we hebben veel in hem en in anderen, maar hoe gaarne ontvingen we iets, dat ook in kan gaan op de vraagstukken van onzen tijd. En dan te weten, dat we mannen hebben, die het ons geven kunnen! Hoe heerlijk zou het zijn, als we naast deze dogmatiek, die zegt te staan op den grondslag van Evangelie en Reformatie, een dogmatiek konden zetten, die er inderdaad op staat?

En hoe heerlijk zou het ook zijn, als onze hoogleraren in de Wijsbegeerte nog meer konden publiceren? We zijn heel dankbaar voor hetgeen we hebben, maar een werk als dit laat ons zien, wat we nog missen. Inderdaad, Prof. Vollenhoven en anderen, we wachten gaarne op U.

M. Vr.

6) II, pag. 404.

Hebt U er al aan gedacht, dat voor het aanbrenge van een nieuwe abonnee U een premie kunt kiezen uit een uitgebreide boekenlijst?

UIT DE SCHRIFT

De smaadheid van Christus.

(Eén harer vormen.)

En zij gaven hem (Gamaliël) gehoor. Hand. 5:40 a.

Wanneer Gamaliëls advies in den Joodschen Raad een wiffig oor vindt, beleeft het farizeïsme één van zijn gouden oogenblikken.

Voor wie de verzen 17, 21, 24 en 34 van Hand. 5 met elkaar vergelijken, is in dit hoofdstuk verneembaar de latente wrijving tusschen de twee groepen in Israël van dien tijd, die er streeden om de hegemonie. Van de Sadduceën gaat opnieuw een actie tegen de kerk uit; ze zal zich richten tegen haar aardisch middelpunt, de apostelen worden gevangen gezet. En tenslotte ligt hun doofoornis klaar. Dat was kennelijk het drijven van de Sadduceën. Deze groep had ook de leiding gehad bij de veroordeeling van Jezus. Nu ligt een gelijk vonnis voor Zijn apostelen gereed. Maar dan gelukt het Gamaliël, den leider der oppositie, voor dezen keer de leiding te ontwingen aan de handen van den president van het hof, tevens leider der sadduceesche meerderheid.

Nu mag ieder, die het goed meent met het volk van Mozes, zijn ooren wel spitsen. De grootste der onderzoekers van Mozes' wet heeft vandaag zijn kans in de hoogste vergadering van zijn volk. Gamaliël is een leeraar der wet, in waarde gehouden bij geheel het volk. Hij is de beste leermeester, dien Paulus krijgen kon. Hij is de eerste der zeven groote wijzen, die niet den ordinaireren titel Rabbi voert, doch als Rabban eerbiedig wordt genoemd. Hij heeft den machtigen invloed van de school van Sjammai gebroken en de hegemonie bezorgd aan de groep van Hillel. Uit hem zijn de Joodsche patriarchen gesproten.

Zal dan nu de wetgeleerdheid haar oordeel geven over de zaak van Jezus? Ach, hoort, wat deze man te zeggen heeft, wanneer de getuigen van Jezus Christus hun leven inzetten voor hun Heer. Hij zegt: „Voorzichtig aan met deze menschen”. Hij zal een machtige rede houden, maar van te voren weet hij, dat hij niets ter zake zeggen zal; dat hij geen steentje zal bijdragen tot beslissing in het rechtsgeding, waarvoor de vergadering is geconvoceerd.

Gamaliël, de Farizeër, is ook al niets beter dan de overpriesters en ouderlingen des volks, die er een figuur voor over hadden om maar buiten de kwestie te mogen blijven, of de doop van Johannes uit den hemel of uit de menschen was, Matth. 21 vs 25 vlg.

Hij zal zijn Schriftgeleerdheid niet gebruiken om de vergadering te leiden tot een rechtmatig vonnis, maar om een oud farizeïstisch principe, dat van de groote voorzichtigheid om in te grijpen in het Godsbestuur, te bepleiten. Zijn prestige zal hij geven voor de victorie van een bepaalde, altijd bij de Farizeën geliefde, politieke gedragslijn. Sinds 800 Farizeërs hun verzet tegen Alexander Jannai, den hooge priester op den koningsstroom, met een kruis hadden geboet, was het de handige praktijk der Farizeën geweest, om geen enkel risico op zich te nemen. Dat zat altijd tusschen hen en de Sadduceën. Het is een groote dag voor Gamaliël, wanneer hij deze meening aan den heelen raad kan opdringen.

Doch hier is de zelfvertering der farizeïstische Schriftgeleerdheid openbaar. Iedere daad dient getoetst te worden aan de roeping van den mensch, die haar verricht. Het is er niet goed mee, wanneer wij het volle gewicht van onze positie, ons geld, onze kennis in de weegschaal leggen en succes hebben dan. Het is pas goed, indien wij onze talen dienstbaar stellen aan den Heer, die ze ons verleende. Dus hebben we ook bij het advies van Gamaliël te vragen slechts: wat heeft deze man met zijn wetgeleerdheid gedaan? Is dan eindelijk uit zijn mond in het sanhedrin in de zaak van Christus de stem der Schrift gehoord? Toen Sadduceesche levenswijsheid even zweeg, heeft toen de Farizeër gesproken naar de wet van Mozes? Hebben ook maar voor éénmaal de mannen van Gamaliël den Joodschen raad gezet in het licht van het aureool, waarin de massa hen en hun daden moest zien: leeraars der wet?

Ge hoort niet dan de stem der praktijk. Twee gebeurtenissen worden opgehaald. Twee „gevallen” waren dat, waarin het dooden van den leider afdoende maatregel was gebleken om een beweging te verlammen. Zoo kon het ook nu gaan. En er is nog een mogelijkheid. God kan deze beweging willen laten voortbestaan. Welnu, dan zegt de farizeesche politiek: loop niet het risico, tegen Gods bestuur te strijden. Dan moeten we maar zien hoe het komt en de tijd zal het leeren.

Het is ontdekkend, te vragen, hoe het bestabaar is, dat een man die er zijn beroep van had gemaakt naar de wet van Mozes te vragen, de discussie op een zoo laag peil kan brengen, terwijl zijn dagelijksche bezigheid hem de gelegenheid

bood, in het geding de leiding te geven naar de wet van Mozes.

De man is compleet tevreden met zijn systeem. Zóó tevreden, dat hij het dagelijks uitspinnen zal in de rabbijnenschool en leerlingen van heinde en ver er in zal repeteeren. Maar voortz zal hij zijn positie in het volksleven handhaven met elk geschikt middel. Door tactisch op te treden zal hij zijn gouden dagen hebben. Maar geen seconde zal hij zijn kennis van de wet, zijn positie en invloed, wagen in den strijd voor waarheid en recht.

Het is niet de wetgeleerdheid, die Christus hier onrecht doet. Christus wil altijd staan in het oordeel der wetgeleerdheid, indien ze zich aan de wet houdt; en zijn apostelen willen blijmoedig naast Hem staan, en teksten mee napluizen geduldig. Het is de man, die zijn eigen wetgeleerdheid verloochent, omdat hij persoonlijk succes wil, die Christus hier smaadheid aandoet. In zulke gevallen zijn letters-tende wetgeleerden niet beter en niet minder dan letters-vloekende geestdrijvers.

Het gaat bij dit bedrijf wel zeer vroom toe. „Opdat wij niet bliken tegen God te strijden”. Maar Christus' dienaren droegen Zijn smaadheid, bij zóóveel vroomheid.

En niet alleen bebloede ruggen waren de teekenen der versmading, waarmee hun smaders hen belaadden. Maar ook de weigering om hun twist-zaak te beslechten.

Het is heel erg, wanneer het Woord van God moet zwijgen voor de stem der praktijk. Maar het is niets beter, wanneer vervolgens niet eens meer naar het Woord gevraagd wordt.

W.

R. S.

KERKELIJK LEVEN

Nogmaals: Openbaringshistorie en prediking.

Ds J. Overduin vraagt nog eens het woord. Al vinden we de discussie onvruchtbaar, we willen hem toch nog wel eens het woord geven. Hier is inzender:

Hooggeachte Professor Schilder,

Mag ik nog eenmaal gebruik maken van Uw gastvrijheid in „De Reformatie”, om zoo kort mogelijk te antwoorden op het ingezonden van den heer De Rover en Uw onderschrift („Ref.” 10 Juni '38.)

1o. Het spijt mij zeer, dat de heer De Rover beweert, dat „wat Ds O. mij in den mond legt, als gesproken op de jaarvergadering van „Filippus”, door mij gezegd noch bedoeld is”. Nu moet ik helaas daar tegenover stellen, dat ik namen mag noemen van bezoekers van de jaarvergadering, die getuigen willen, dat ik in mijn „Credo”-artikel de gedachten van den heer De Rover zakelijk juist heb weergegeven. Enkelom vroeg ik er naar, die allen dit getuigen. Ik zal zo noemen, a. Prof. Dr G. M. den Hartogh, voorzitter van „Filippus”; b. Ds H. A. Wiersinga, die de opmerkingen van den heer De Rover noteerde, omdat hij als referent hem beantwoorden moest; c. Ds J. C. J. Kuiper uit Arnhem, die me schreef: „Inderdaad heb jij de gedachten van mijnheer De Rover goed weergegeven”. Verder bespraken wij aan den koffiemaltijd deze „eenzijdigheid” met een groep van ongeveer zes personen, die allen zóó den heer De Rover hadden verstaan. „Gezegt noch bedoeld”? Kunnen wij niet meer luisteren?

2o. Het referaat van Ds Kuiper beluisterde ook ik met groote instemming, maar dat was toch iets anders, wijl iets meer dan de heer De R. voorstond.

3o. De beantwoording van den heer De R. was Ds Wiersinga wel toevertrouwd, en helaas heb ik den heer De R. in de middagpauze niet gezien om met hem te spreken en de middagvergadering moest ik vóór het einde van het referaat van Ds K. reeds verlaten, zoodat de conclusie, dat mijn „ambtelijke gehoorzaamheid ingesluit werd”, onjuist is.

4o. Om de zaak bij de juiste proporties te houden, moet ik opmerken, dat het niet gaat over de waarde van het element der Godsopenbaring in de prediking, zoodat ik het „breede” stuk van K. S. onder 7o. onderschrijf. Inderdaad moeten de biotische, psychische, politieke, sociale (etc.) factoren een dienende plaats hebben, maar dan ook een dienende plaats hebben. Dit laatste is voor sommigen, die ik ken, niet overbodig. Doch het gaat eenvoudig hierover. K. S. ziet geen overwaardeers; ik zou haast zeggen: Hij wil ze niet zien. „Weg met de fatale probleemstelling zelf van over-, onder-, middelwaardeering”. Is deze probleemstelling zoo fataal? Ik geloof, dat A. Kuiper Sr in zijn „Drie kleine vossen”, toch zeker heel juist waarschuwt tegen overwaardeering. Het is toch ook een feit, dat over- en onderwaardeering tegelijk zich kunnen voordoen.

Over het algemeen kunnen wij zeggen, dat de evangelisatie-roeping nog lang niet voldoende doorgedrongen is in de Kerk in haar geheel (om van andere roepingen nu te zwijgen), maar daarom moet ik weleens een evangelisatie-werker tot de orde roepen en hem herinneren, dat er ook nog andere belangen en roepingen in de Kerk des Heeren zijn. En zulke „drijvers” zijn slechts „propagandisten” van de evangelisatie, zij irriteren meer de slappen, dan dat zij hen opwekken. Meer en anders bedoel ik niet. En deze „drijvers” maan ik tot kalmte terwijl ik tegelijk zie, dat over de heele linie nog te weinig ernst wordt gemaakt met de historische revelationis. Tenslotte zijn wij niet alleen geroepen rekening te houden met- en te waarschuwen tegen hetgeen „zwart op wit staat”, maar ook tegen hetgeen ik en anderen hooren onder ons volk. Dat zijn voor mij net zoo goed feiten, soms nog ernstiger feiten dan „zwart

op wit
En nu
is en d.

Mijn an

1. Wat
over wat
zijn? Ste
hausch ge
is dan d
„overwa
heils in
signaleer
stens aan
blijvende
in het ar
(in de ev
betrekkli
bracht. M
tood, da
waar Ds
vond hij
2. Wat
teid? Hij
deering”);
van dhr
ten goede
als de on
gnoses te
het over l
wer vraa
neembaar
ééns te z
gezondhe
Nu Ds O.
wat dit l
bewijs he
gelijkelij
Dr Korff,
nis van I
bondsdag
wijzend t
van „over
buring. O
3. Blijft
kan men
men iem
bepaalde
secretaris
dat hij in
B. kreeg
thans ook
ieder is d
4. Het
waar „h
hij ziet. C
behoeven
van het l
van wat
dankbaar
uit de vru
langstelli
probleems
achten. A
hij van d
maar één
niet aan
over heel
de mensc
éne gebou
deze laats
begon te
om te con
knijpt, ma
doen. Niet
eenigen v
„kalmte”
„profeti
praxis; en
uit het be
filmbeelde
5. Tensl
kan bij de
vinden, w
en naar
zijdigheden
ik zou ni
schrift mi
woord voo
het vanda
dat de pr
afgedacht
hoegzaam
met het l
het gaat
Kuypers
zonde”,
te wézen
merkelijk
wat Ds C
intellect,
onmishaar
lieden v a
neigd zijn
Niemand
tegen int
symptome
behoefde l
van het